

אחריות בתי ספר לנזקי גוף שנגרמו לתלמידים/ עו"ד רינת דמרי פרי

על מורים מוטלת חובה לשמור על בטיחותם וביטחונם של תלמידיהם מפני פגיעה עצמית וכן מפני פגיעה על ידי גורם חיצוני. חובת הזהירות המוטלת על מורים השוותה בפסיקה לחובתם של הורים כלפי ילדיהם.

ביסודה של החובה המוטלת על מורים עומדים שני נימוקים, הנימוק הראשון מבוסס על העובדה שהתלמידים הקטינים טרם פיתחו את מנגנוני ההגנה, הבקרה ושיקול הדעת בהם מחזיקים בגירים, ועל כן ניתן לצפות כי הם עלולים להיפגע על ידי גורם חיצוני או להביא על עצמם נזקים במעשה או במחדל. הנימוק השני מתייחס לגופו החלש של הקטין, דבר שחושף אותו והופך אותו לפגיע.

בעת הדיון בתביעות שהוגשו כנגד בתי ספר התוו בתי המשפט את הפרמטרים הנדרשים לצורך בחינת אחריות בית הספר לקרות האירוע התאונתי:

א. **טיבם וטבעם של התלמידים** - מחד, ככל שגילו של התלמיד קטן יותר כך הוא פגיע יותר וזקוק להגנה גדולה יותר. מאידך, לעיתים דווקא תלמידים בוגרים יותר דורשים רמת פיקוח גבוהה יותר, שכן מעשיהם יכולים להיות אפקטיביים והרסניים יותר.

בנוסף, בעת בחינת שאלת האחריות בוחן בית המשפט את הקווים המאפיינים של בית הספר והתלמיד שנפגע באירוע, ובמקרים בהם היו מעורבים תלמידים בעלי צרכים מיוחדים או בעלי נטייה לאלימות, ככלל הטילו בתי המשפט על בית הספר חובת פיקוח גבוהה יותר.

ב. **חומרת הסיכון** - היקף החובה תלוי גם בחומרת הסיכון, ועל כן חובת הפיקוח המוטלת על המורים כאשר התלמידים מחוץ לכיתת הלימוד, בהפסקה או בטיול וכן במקרים בהם התלמידים הינה גבוהה משמעותית מהחובה המוטלת על המורה בעת שהתלמידים יושבים בכיתה, שכן כאשר התלמידים בהפסקה ומצויים בחבורות או בטיולים הם חשופים ביתר שאת לפגיעות.

ג. שיקולים נוספים ששוקל בית המשפט בעת בחינת החובות המוטלות על מורים הם **הרצון להקנות לקטין חופש פעולה** והעובדה כי הטלת חבות מורחבת יתר על המידה על מערכת החינוך, תוביל להקצאת משאבים שתקפח תחום אחר במערכת החינוך.

כפי שיפורט להלן, הרושם העולה מעיון בפסקי דין שניתנו במסגרת תביעות שהוגשו בעקבות נזקי גוף שנגרמו לתלמידים, עולה כי בתי המשפט הרחיבו בצורה משמעותית את חובת הפיקוח המוטלת על בתי ספר.

בת"א (שלום עכו) 1942-06 מנאע מוחמד אחמד נ' מדינת ישראל משרד החינוך (21.6.2009) קיבל בית המשפט תביעה שהוגשה בגין נזקי גוף שנגרמו לתובע לאחר סיום שעות הלימודים באגף בית הספר בו למד התובע, כאשר התובע עבר לאגף הדרומי של בית הספר בו נמשכו הלימודים, ונדחף על ידי תלמיד אחר בשעה ששיחק במגלשה המצויה בחצר בית הספר.

בפסק הדין קבע בית המשפט כי בית הספר התרשל הואיל ולא עשה דבר כדי לאכוף את האיסור על תלמידים להישאר בשטח בית הספר לאחר שעות הלימודים, ובכלל זאת, לא הציב מורה תורן שיפקח ויוודא כי כל התלמידים עוזבים את שטח בית הספר, ועל כן תלמידים נהגו להישאר בשטח בית הספר לאחר שעות הלימודים כשהם מועדים לפורענות שכן לא נכח בחצר בית הספר מורה משגיח.

בת"א (מחוזי חיפה) 12-07-3447 **עיצבון המנוח ארחיים הייב נ' מדינת ישראל** (17.4.2019) קיבל בית המשפט תביעה שהגישו הוריו ועזבונו של המנוח שנפטר בעקבות אירוע דקירה שהתרחש בתוך בית הספר בו למד. במסגרת פסק הדין קבע בית המשפט כי על בית המשפט להציב מורה תורן מפקח ומשגיח לא רק בהפסקות תקניות בין שיעור לשיעור, אלא בכל מקרה בו יש בחצר מספר תלמידים שנוכחותם בחצר מחייבת השגחה.

פסק הדין מרחיב בצורה משמעותית את חובת הפיקוח המוטלת על בתי ספר, שכן מטיל על בית הספר חובה לבדוק באופן אקטיבי האם יש התקהלות תלמידים בחצר בזמן בו מתנהלים שיעורים, לבחון האם נוכחותם מחייבת השגחה, ואם כן, לדאוג לנוכחות מורה תורן.

בת"א 35720/08 תא (שלום תל-אביב) 08-35720 **יצחק שילת נ' ביי"ס שעלי תורה** קיבל בית המשפט את התביעה שהוגשה בגין נזקי גוף שנגרמו לתובע, במהלך קטטה שפרצה בזמן שהתלמידים התחלקו לקבוצות ועבדו עצמאית על ההכנות למסיבת פורים, בקובעו, בין היתר, כי מותר לסגל חינוכי להניח שתלמידים איכותיים כבני 17 יכולים לעבוד עצמאית ללא נוכחות קבועה של מורה, אבל אין להותיר אותם ללא כל השגחה כלל. במקרה המתואר בפסק הדין, בית הספר לא השגיח כלל על התלמידים, לא בחן האם גודל הקבוצה נשמר, האם התלמידים מבצעים את עבודתם בצורה טובה וללא הפרעה, וכן לא הגיע למקום כאשר החלה התנהגות התלמידים להתדרדר, ועל כן קבע בית המשפט כי הוא נושא באחריות לנזקיו של התובע.

בת"א (מחוזי באר-שבע) 09-3001 **א' ח' ס' נ' מדינת ישראל משרד החינוך** (3.5.2013) דן בית המשפט בשאלה האם מוטלת על בית ספר אחריות בעקבות נזק שמקורו במסכת אלימות שחוהה התובע בבית הספר, עליה לא הייתה לבית הספר כל ידיעה.

המדובר בתביעה שהוגשה כנגד משרד החינוך והמועצה המקומית בתחומה למד התובע, בטענה כי בעקבות מסכת אלימות יומיומית שחוהה התובע בבית הספר, התפרצה אצלו מחלת הסכיזופרניה.

בית המשפט קבע כי היה על בית הספר לצפות שמתקיימים בין תלמידי בית הספר יחסים של פגיעה נמשכת, למרות שאיש לא דיווח לו על כך, ועל כן עליו לפעול בכל האמצעים העומדים לרשותו, לרבות באמצעות הטמעת מדיניות קשוחה נגד אלימות בבית הספר וכן יישום פעולות אקטיביות לצורך איתור תלמידים אלימים ותלמידים בעלי פגיעות נפשיות וזימונם לשיחות אישיות במטרה לחשוף אירועי אלימות ולאפשר טיפול בהם.

בהתבסס על המפורט לעיל קיבל בית המשפט את התביעה, בקובעו כי העובדה שהתובע היה ילד בודד ומופנם וסבל מקשיי למידה, חייב את בית הספר לערוך איתו שיחות אישיות אודות חייו ומצבו, היה באפשרות בית הספר לדובב אותו ולקבל ממנו מידע לגבי מצבו המשפחתי הבעייתי והרגישויות המיוחדות שלו וכן לגבי ההתעללות, כפי שקרה לאחר גילוי פרשת ההתעללות, ומשלא עשה כן, הרי שהתרשל.

פסק דין זה משקף גם הוא את נטיית בתי המשפט להרחיב את חובות הפיקוח המוטלות על בית ספר, שכן מטיל על בית המשפט אחריות לפעול בצורה אקטיבית על מנת לאתר ולגלות אירועי אלימות נמשכת כלפי תלמידים המועדים לפגיעה מעין זו, וזאת מעבר לחובתו לטפל בכל דיווח על אלימות שהגיע לפתחו. בעניין זה יצוין כי הואיל ולא קיימים נתונים ברורים וחד משמעיים ההופכים תלמיד להיות "מועד לאלימות", ניתן יהיה להשתמש בפסק הדין כדי לבסס טענות

לאחריות מצד בית הספר, בטווח רחב מאוד של מקרים, דבר שעשוי להוביל להרחבה נוספת של חובת הפיקוח המוטלת על בית ספר וכן להכרעות סותרות על ידי בתי המשפט השונים.